

ETELÄ-PÄIJÄNTEEN VERKOSTOLUKIO

Raportti Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän
lukiotoiminnan järjestämisestä

Toukokuu 2011

ETELÄ-PÄIJÄNTEEN VERKOSTOLUKIO VALMISTELUN OHJAUSRYHMÄ

Puheenjohtaja

Riitta Keinänen-Korpela

kunnanhallitus

Padasjoki

Jäsenet

Tarja Tornio

kunnanhallitus

Asikkala

Immo Virtanen

sivistyslautakunta

Asikkala

Mira Vilkman

sivistyslautak.

Padasjoki

Jyri Nieminen

kunnanjohtaja

Asikkala

Katja Suomela

sivistyslautakunta

Asikkala

Ilkka Mertsalmi

kunnanhallitus

Padasjoki

Heikki Jaakkola

kunnanjohtaja

Padasjoki

Marketta Kitkiöjoki

kunnanjohtaja

Sysmä

Raija Hörkkö

sivistystoimenjohtaja

Sysmä

Pekka Asikainen

kunnanvaltuusto

Sysmä

Mika Järvinen

kunnanhallitus

Sysmä

Juha Järvenpää

kunnanhallitus

Kuhmoinen

Kimmo Malin

kunnanhallitus

Kuhmoinen

Anne Heusala

kunnanjohtaja

Kuhmoinen

Pertti Terho

sivistystoimenjohtaja

Kuhmoinen

Heljä Järvinen

sivistyslautak. pj.

Kuhmoinen

Tarja Vesikallio

vanhempainyhdistys

Kuhmoinen

Aija Viikilä

talousvastaava

Asikkalan kunta

Miina Kuusimo-Rinne

sivistyslautak. pj.

Sysmä

Jukka Nurminen

kunnanvaltuusto

Sysmä

Juha Leppialho

sivistysjohtaja

Asikkala ja Padasjoki

Lauri Kuukasjärvi

projektipäällikkö

Päijät-Hämeen liitto

TIIVISTELMÄ

Etelä-Päijänteen pienten lukioden oppilasmäärä on ollut laskeva ja lukiokoulutuksen uhkakuvat ovat samantyyppiset kuin muuallakin Suomessa. Kunnat ovat oma-aloitteisesti tarttuneet lukiokoulutuksen haasteeseen ja lähteneet rakentamaan yhteisesti monipuolista ja kilpailukykyistä tarjontaa, tarkoituksena varmistaa lukiokoulutuksen saatavuus myös pienissä kunnissa. Etelä-Päijänteen kuntien suurimmat haasteet ovat oppilasmäärien pienentyminen, lukioden lisääntynyt kilpailu opiskelijoista sekä kuntien aiempaa suurempi kiinnostus lukiotoiminnan laatuun, vetovoimaisuuteen ja kustannuksiin. Lukioden rehtoreiden arvioiden mukaan neljässä lukiossa on viiden vuoden kuluttua yhteensä noin 300 opiskelijaa. Pienten lukioden osalta keskeistä on monipuolisen ja korkeatasoisen opetustarjonnan järjestäminen pienenevällä oppilasjoukolla. Asikkalan osalta tärkeä haaste on lukion vetovoimaisuuden säilyttäminen kilpailussa Lahden lukioden kanssa.

Etelä-Päijänteen verkostolukion raportti on tuotettu Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän kuntien toimeksiannosta. Työtä on ohjannut kuntien asettama ohjausryhmä puheenjohtajana Riitta Keinänen-Korpela, Padasjoen kunnanhallituksen nimeämä edustaja. Ohjausryhmän kokoonpano on raportin kansilehdellä. Raportin ovat valmistaneet projektipäällikkö Lauri Kuukasjärvi, Päijät-Hämeen liiton PAKETTI –projekti, ja sivistystoimen johtaja Juha Leppialho, Asikkalan ja Padasjoen kunta. Merkittävän asiantuntijapanoksen työhön ovat tuoneet lukioden rehtorit Jarkko Koponen Asikkalasta, Veli-Matti Kärki Padasjoelta ja Hannu Jolula Sysmästä sekä sivistysjohtaja Pertti Terho Kuhmoisista.

Raportissa suositellaan tiivistä yhteistyötä lukiotarjonnan järjestämisessä. Yleisenä tavoitteena on menestyksellisesti hoitaa lukion sivistyksellinen tehtävä. Käytännön tavoitteena ovat saavutettavuudeltaan hyvät ja laadukkaat lukiopalvelut, jotka tuotetaan taloudellisella ja tehokkaalla suunnittelulla ja työnjaolla. Strategisena tavoitteena on vetovoimainen, monipuolinen ja korkealaatuinen opetustarjonta, joka toteutetaan ammattitaitoisen henkilökunnan avulla kohtuullisin kustannuksin. Pienten lukioden kannalta keskeinen tavoite on tarjota opiskelijoilleen kaikki pakolliset ja syventävät lukiokurssit joko lähi- tai monimuoto-opetuksena.

Etelä-Päijänteen verkostolukio hyödyntää perinteisiä ja uusimpia pedagogisia ratkaisuja, organisoii eri toimijoiden yhteisen kehittämisen järkevästi sekä tehokkaasti ja hyödyntää Lahdesta, muualta Suomesta ja ulkomailta saatavan lukiotoimen osaamisen. Verkostolukion käynnistystä valmisteleva suunnittelu toteutetaan elokuu 2011 ja heinäkuu 2012 välisenä aikana. Verkostolukio aloittaa toimintansa elokuussa 2012.

1. ETELÄ-PÄIJÄNTEEN VERKOSTOLUKIO

1.1. Visio

Etelä-Päijänteiden lukio toimii tulevaisuuden verkostolukiona, jonka palveluista hyötyvät Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän lukio-opiskelijat. Verkosto ohjaa nuoria tulevaisuuden oppimisympäristöön, mikä tarkoittaa henkilökohtaisen oppimisympäristön luomista ja oppimisen laajentamista luokkaympäristön ulkopuolelle.

Etelä-Päijänteiden verkostolukion avulla Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän kunnat pystyvät kohtuullisin kustannuksin järjestämään nuorilleen kilpailukykyisen ja monipuolisen lukiotarjonnan.

1.2. Tavoitteet

Pienten lukioiden - Kuhmoinen, Padasjoki, Sysmä - osalta keskeistä on monipuolisen ja korkeatasoisen opetustarjonnan järjestäminen pienenevälle oppilasjoukolle. Asikkalan osalta tärkeä haaste on lukion vetovoimaisuuden säilyttäminen kilpailussa Lahden lukioiden kanssa.

Etelä-Päijänteiden lukion strateginen tavoite on vetovoimainen, monipuolinen ja korkealaatuinen opetustarjonta, joka toteutetaan ammattitaitoisen henkilökunnan avulla kohtuullisin kustannuksin. Pienten lukioiden kannalta tavoitteena on tarjota opiskelijoilleen kaikki valtakunnalliset pakolliset ja syventävät lukiokurssit joko lähi- tai etäopetuksena.

Yleisenä tavoitteena on menestyksellisesti hoitaa lukion sivistyksellinen tehtävä. Käytännön tavoitteena ovat saavutettavuudeltaan hyvät ja laadukkaat lukiopalvelut, jotka tuotetaan taloudellisen ja tehokkaan työnjaon ja suunnittelun perusteella. Lukiopalvelut tuotetaan mahdollisuuksien mukaan lähipalveluna.

Opiskelijassa tulee vahvistaa tarvetta elinikäiseen opiskeluun. Opiskelijan opiskelu, tiedonhankinta ja hallinta ja ongelmaratkaisutaitoja sekä oma aloitteisuutta tulee kehittää. Huomiota tulee kiinnittää tieto- ja viestintätekniikan monipuolisiin käyttötaitoihin. Opiskelutaidoissa tulee kiinnittää huomiota taitoihin toimia yhdessä toisten kanssa erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Verkostolukion opiskelijoilla tulee olla tasa-arvoiset mahdollisuudet lukio-opintojen suorittamiseen.

Verkostolukio hyödyntää uusimpia pedagogisia ratkaisuja, organisoii yhteisen kehittämisen riittävästi ja tehokkaasti ja hyödyntää Lahdesta ja muualta Suomesta saatavissa olevan lukiotoimen osaamisen.

1.2.1. Laatu ja vetovoimaisuus

Erittäin tärkeä asia lukiopalvelujen kehittämisessä on toiminnan laadun parantaminen. Laatutekijän kautta puolestaan on suora yhteys lukion vetovoimaisuuden turvaamiseen. Lukiot kilpailevat maakunnassa järjestettävän ammatillisen koulutuksen ja lisäksi lukiot kilpailevat keskenään ja maakunnan ulkopuolella toimivien lukioiden kanssa.

Lukiokoulutuksen kehittämisessä rehtoreiden panos on erittäin tärkeä. Verkostolukiossa on käytettävissä opettajien, rehtoreiden osaaminen ja työpanos jolloin kehittämistehtäviä voidaan jakaa useammille harteille osaamisen ja mielenkiinnon mukaisesti. Lisäksi pienemmät kunnat voivat hyödyntää suurempien resursseja.

1.2.2. Kustannustehokkuus

Verkostolukio on kustannustehokas oppilaitos, joka tarjoaa laadukasta opetusta ja hyvää vaikuttavuutta. Kustannustehokkuutta voidaan mitata erilaisin mittarein kuten euroa per oppilas, euroa per ylioppilas tai tarkemmin euroa per vuosiviikkotunti. Mittaria oleellisempaa ovat tulokset, joiden arvioinnista päätetään myöhemmin.

Tavoitteena on, että opiskelijamäärät per kurssi kasvavat, kun asioita tehdään yhdessä.

Kustannustietoja ja tunnuslukuja on Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän osalta kerättyinä liitteessä 2.

1.2.3. Opetuksen järjestämisen periaatteet

Etelä-Päijänteen verkostolukion strateginen tavoite on vetovoimainen, monipuolinen ja korkealaatuinen opetustarjonta, joka toteutetaan ammattitaitoisen henkilökunnan avulla kohtuullisin kustannuksin. Pienten lukioiden kannalta tavoitteena on tarjota opiskelijoilleen kaikki valtakunnalliset pakolliset ja syventävät lukiokurssit joko lähi- tai etäopetuksena.

Verkostolukion rakentaminen edellyttää verkko-, video- ja muun monimuoto-opetuksen osaamista sekä uusimman lähiopetusta koskevan osaamisen hyödyntämistä. Seuraavaan on koottu opetuksen järjestämisen kannalta keskeisiä periaatteita. Näiden kriittisten menestystekijöiden ratkaiseminen ja niissä onnistuminen on verkostolukion tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

1. Laajempi kurssitarjonta

Neljän lukion yhteisvoimin voidaan tarjota kursseja, jotka eivät ole tähän mennessä olleet mahdollisia yhden lukion opiskelijamäärillä. Verkostolukiossa otetaan käyttöön Multi-Primus –järjestelmä, jonka kautta lukiolaisten kurssivalinnat voidaan koota yhteiselle tarjottimelle. Sen avulla nähdään koko verkostolukion tarjonta ja samalla voidaan päättää, mitä kursseja tarjotaan seuraavana lukuvuotena etäopetuksena videoneuvottelu- tai muita vastaavia välineitä käyttäen ja mitkä kurssit tarjotaan pelkästään internetin kautta tarjottavina verkkokursseina.

Laajempi kurssitarjonta voi koskea esimerkiksi ”harvinaisia” vieraita kieliä kuten saksa, ranska ja venäjä sekä äidinkieltä ja erilaisia reaaliaineita.

Kurssitarjonnan laajentaminen edellyttää opetussuunnitelmien hiomista samanlaisiksi jotta sen puitteissa voidaan toteuttaa esimerkiksi koulukohtaisia soveltavia kursseja.

2. Opetushenkilöstön osaaminen

Aineenopettajien osaamisen hyödyntäminen verkostolukion kurssitarjonnassa on erittäin tärkeää. Jokaiselle koululla ei ole välttämättä pätevää tietyn oppiaineen opettajaa, mutta verkostolukion kautta voidaan tarjota sellaisia kursseja, jotka olisivat olleet mahdottomia yhdelle lukiolle toteuttaa.

3. Monimuotoinen oppimisympäristö

Verkostolukio käyttää lähi- ja kontaktiopetuksen lisäksi monimuoto-opetuksen menetelmiä, mm. verkko-opetusta ja etäopetusta. Alueen lukio-opiskelijat pystyvät saavuttamaan korkeakoulukelpoisuuden useimmissa oppiaineissa, kun hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia.

4. Tasa-arvoisuus lukiokoulutuksen saatavuudessa

Toisen asteen koulutuspaikat niin ammatillinen koulutuksen kuin lukioiden osalta uhkaavat keskittyä kasvaviin asutuskeskuksiin. Oppilaitosten välinen kilpailu on koventunut ja samaan aikaan ikäluokat ovat pienentyneet. Yhteisen koulutustarjonnan kautta voidaan tarjota lukion kursseja kustannustehokkaasti (kurssin hinta per opiskelija) ja siten säilyttää lukiokoulutuksen mielekkyys maaseutukunnissa (Asikkala, Kuhmoinen, Padasjoki, Sysmä). ”Yhteistyön avulla pyritään kaikille neljän kunnan lukio-opiskelijoille tarjoamaan samat mahdollisuudet lukion eri kursseihin.”

5. Lukio-opetusta kaikissa verkoston kunnissa

Kustannustehokas toiminta edellyttää monimuotoista yhteistyötä sekä verkoston toimijoiden kesken että sen ulkopuolella olevien oppilaitosten kanssa. Verkostoituminen tarkoittaa taloudellista ja vaikuttavaa toimintaa. Lisäksi se on kuntien vastaus mahdolliseen muutoksen pienten lukion valtionosuuksissa.

6. Aikuislukion kehittäminen

Aikuisväestön jatkuva kouluttautuminen on jatkossakin tärkeä yksilöiden ja yhteisöjen uudistumiselle, osaamiselle ja hyvinvoinnille. Etelä-Päijänteen verkostolukio tulee kiinnittää riittävästi huomiota aikuisopiskelijoille tarkoitettujen lukion kurssien tarjontaan.

7. Korkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö

Väyläopinnoilla tarkoitetaan niitä kursseja, jotka valmentavat nuoria opintoihin ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa. Lukiota käyvä nuori voi halutessaan opiskella myös korkeakoulussa ja lukion aikana suorittaa erilaisia korkeakoulukursseja, jotka luetaan hänen hyväkseen varsinaisten korkeakouluopintojen aikana.

8. Kesäopinnot

Etelä-Päijänteen verkostolukio voi halutessaan sekä tarjota lukiopalveluita kesäasukkaille että hyödyntää heidän osaamista opetuksen järjestämisessä. Kaikkien neljän kunnan asukasmäärä kasvaa merkittävästi kesäkuukausien ajaksi. Verkostolukio voi markkinoida lukion kursseja kesäasukkaille. Kysymykseen voivat tulla esimerkiksi kielikurssit esimerkiksi aikuisopiskelijoille sekä valmennuskurssit korkeakouluun pyrkiville.

9. Lukion vastuu koko ikäluokan opetuksesta

Verkostolukion toiminnan vakiinnuttua on tarpeellista selvittää sen mahdollisuudet ottaa nykyistä laajempaa vastuuta koko ikäluokan opetuksesta. On tarpeellista selvittää voiko verkostolukio olla paitsi nuorille tarkoitettu opiskelupaikka myös lukion kursseja tarpeen mukaan järjestävä oppilaitos. Verkostolukiosta tulisi tehdä alueen nuorille tarkoitettu koulutusväylä peruskoulusta korkeakouluun.

11. Yhteiset opettajat

Verkostolukio vähentää opettavien kurssien lukumäärää mutta toisaalta tavoitteena on lisätä opettajien mahdollisuuksia työntekoon ja houkuttelevaan palkkaan.

Kurssien toteuttamisessa pyritään kustannustehokkaaseen opettamiseen ja kurssitarjonnan siirtämiseen aikaisempaa enemmän verkko- ja video-opetukseen. Muutoksen haasteina ovat mm. opettajien sidonnaisuus lukion ja yläkoulun välillä sekä miten ratkaistaan opettajien liikkuminen ja

liikkumisen kustannukset, kun opettaja opettaa verkostolukion eri yksiköissä.

12. Pätevien opettajien saatavuus

Verkostolukio tulee kehittää elävä instituutti, joka houkuttelee päteviä opettajia uudenaikaisella opetusympäristöllä, monipuolisella työllä ja hyvällä palkkauksella, joka toteutuu kun opetustunteja on mahdollista saada useammasta yksiköstä.

13. Yhteinen kurssitarjotin

Lukion kaikkia kursseja ei järjestetä verkostolukion lukiossa erikseen. Tavoitteena on, että lukiota suunnittelevat ja toteuttavat yhteisen kurssitarjottimen. Yhteinen kurssitarjotin voi koskea mm. lyhyitä kieliä, reaaliaineita sekä muita lukion ”pienen kiinnostuksen” kursseja.

Opiskelijoiden kiinnostuksen kohteet, valinnat ja tarpeet muuttuvat vuosittain. Sen vuoksi verkostolukion yhteinen kurssitarjotinkin saattaa vaihtua vuosittain. Opiskelijoilta kerätään tiedot esivalintojen kautta heti vuoden alussa. Verkostolukion kannalta kaikki oleelliset resurssiasiat, tuntikehys ja käytettävissä oleva rahat, tulee sopia jo tammikuussa, koska suunnitelmia tehdään suhteessa omaan lukioon, verkostolukioon, peruskouluihin ja lisäksi suhteessa muihin yhteistyötahoihin.

14. Opettajien kouluttaminen yhdessä

Verkostolukion toiminnan käynnistäminen ja kehittäminen edellyttää johdon, opettajien ja muun henkilökunnan ammattitaidon jatkuvaa ylläpitämistä ja parantamista. Vaikuttavuuden ja tehokkuuden takia se on syytä järjestää verkoston puitteissa. Samalla voidaan edistää kehittämisen tahtotilaa ja myönteistä tulevaisuuden kuvaa toimijoiden kesken.

15. Yhteistyö eri koulutusorganisaatioiden kesken

Verkostolukion ei tarvitse tehdä kaikkea itse. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa pyritään laajaan yhteistyöhön erilaisten koulutusorganisaatioiden kesken.

1.2.4 Oppilashuoltopalvelut; niiden taso ja järjestäminen

Päijät-Hämeen lukiokoulutuksessa on käytössä hyvät ja yhdenmukaiset käytännöt opiskelijoiden oppimisen, terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin takaamiseksi. Opiskelijahuolto perustuu alueella ennakoivaan toimintamalliin ja varhaisen tuen ja dialogisuuden periaatteisiin ja kuuluu kaikille lukioyhteisön jäsenille.

*Lukio-opiskelijoiden käytössä tulee olla ainakin seuraavat palvelut:
Opiskelijaterveydenhoito, koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut sekä laaja-
alaisen erityisopettajan palvelut*

Verkostolukion onnistumisen kannalta on tärkeää hoitaa oppilaiden tukeminen lukio-opintojen aikana. Verkostolukion kuntien lukioihin pääsee keskimäärin 7,0 keskiarvolla ja tavoitteena on, että jokainen lukioon otettu oppilas selvittää sekä lukiokoulutuksen että ylioppilaskirjoitukset. Oppilaanohjaus ja oppilaanohjaajien yhteistyö verkoston sisällä on tärkeä toiminto, jonka suunnittelu tulee aloittaa heti prosessin alkuvaiheessa. Syksyllä 2011 kootaan oppilaanohjaajat yhteen ja aloitetaan kehitystyö valmistelusta vastaavan projektipäällikön kanssa.

Lukioiden vastuu psykososiaalisten oppilashuoltopalveluiden tuottamisessa kasvaa. Kunnissa on tällä hetkellä erilaisia tapoja psykososiaalisten palveluiden tuottamiseen. Asikkala tuottaa kuraattori- ja psykologipalvelut itse, Padasjoki ostaa palvelut peruspalvelukeskus Oivalta ja Sysmän kunta peruspalvelukeskus Aavalta. Kuhmoinen tuottaa kuraattoripalvelut itse, psykologipalvelut tuottaa Kuhmoisten ja Jämsän sote -tilaajalautakunta. Verkostolukion laaja opiskelijapohja tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia palveluiden tuottamiseen; verkostolukio voi tuottaa palveluja itse, ostaa niitä yhdeltä tai useammalta palvelun tuottajalta.

1.2.5 Varautuminen uudistuvaan opetussuunnitelmaan

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2008 asettama Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmisteleva työryhmä ehdottaa 25.11.2010 julkaistussa muistiossaan mm. seuraavaa:

”Lukiokoulutus alueellisena koulutuspalveluna turvataan koko maassa alueen erityispiirteet huomioon ottaen. Laadukkaan ja alueellisen lukio-koulutuksen koulutustarjonnan turvaamiseksi lukiokoulutuksen järjestäjien tulee verkostoitua ja tehdä tarvittavat rakenteelliset muutokset.”

Lukiokoulutuksen järjestämisen haasteita pohtiessaan työryhmä toteaa mm.:

”Hyvä vaihtoehto lukioiden hallinnolliselle organisoitumiselle yhteisen koulutuksen järjestäjän alle on koulutuksen järjestäjien toiminnallinen verkostoyhteistyö.”

Opetussuunnitelmatyön perusteet annetaan yhteisesti koskien koko valtakuntaa. Tämän jälkeen siihen tehdään alueellisia ja paikallisia täydennyksiä. Valtakunnallisen lukiotyöryhmän ehdotukset ovat liitteessä 3.

2. PALVELUN ORGANISOINTIVAIHTOEHDOT

Kunnat ovat Suomessa perinteisesti toimineet lukiokoulutuksen järjestäjinä. Vuonna 2007 lukiokoulutuksen kunnallisia järjestäjiä oli 262. Sen jälkeen niiden määrä on pienentynyt johtuen muutoksista joita on tehty esimerkiksi Jyväskylän seudulla, jossa kaupunki siirsi vuonna 2010 lukiotoiminnan kuntayhtymän hoidettavaksi.

Yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa järjestää lukiokoulutusta ei ole. Vaihtoehtojen soveltuvuutta arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon paikalliset ja alueelliset olosuhteet. Niiden pohjalta on tehtävissä perusteltuja ratkaisuja siitä, mikä on paras tapa lukiokoulutuksen organisointiin. Palvelutuotannon järjestämismuotoina ovat ainakin:

- *Peruskunnat*
- *Tiivistyvä toiminnallinen yhteistyö lähialueen kuntien kanssa*
- *Sopimusperusteinen yhteistyö – Vastuukuntamalli*
- *Kuntayhtymä*
- *Osakeyhtiö.*

Kuntalain 76 §:n mukaisesti kunnat voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä. Ne voivat sopia lukiokoulutuksen järjestämisestä yhden kunnan hoidettavaksi kokonaan tai joiltakin osin yhden tai useamman kunnan puolesta. Sopimuksen tarkoituksena voi olla turvata palvelujen saatavuus eri kunnissa, vaikuttaa toiminnan kustannuksia alentavasti tai parantaa palvelujen laatua.

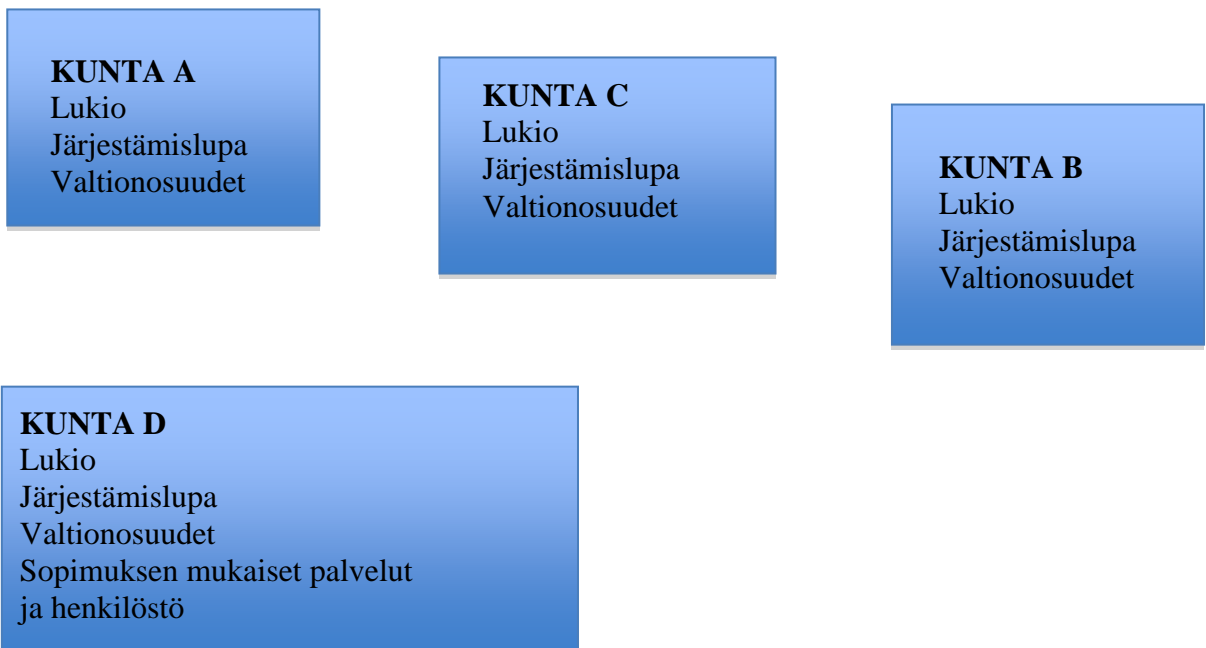
*Yhteisen palvelun ohjaamiseksi kunnat voivat sopia yhteisen toimielimen perustamisesta. **Ohjausryhmä on päätyntyt tarkastelemaan Tiivistyvän toiminnallisen yhteistyön -mallia ja Vastuukuntamallia.** Molemmat tarkasteltavat mallit edellyttävät lukion johdon kehittämistä ja keskittämistä sekä tiivistyvää koordinaatiota eri lukioyksiköiden välillä. Verkostolukion aloituksen 1.8.2012 jälkeen yksi verkoston lukioiden rehtoreista toimii ns. johtavana rehtorina, jonka tehtävänä on koordinoida yksiköiden yhteistyötä. Koordinointiin käytettävä työpanos on 40 % työajasta ja kustannukset jaetaan verkostokuntien kesken tasan. Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän lukioiden rehtorit muodostavat ns. rehtorineuvoston, jonka tehtävä on ohjata verkostolukion toimintaa. Johtava rehtori toimii neuvoston puheenjohtajana.*

2.1. TIIVISTYVÄ TOIMINNALLINEN YHTEISTYÖ

Keskinäiseen sopimukseen perustuen kunnat voivat sopia lukio-opetuksen hallinnon järjestämisestä siten, että yksi kunta vastaa kaikkien sopimuskuntien lukiotoiminnan hallinnosta ja siihen liittyvistä tehtävistä.

Järjestämisluvat, valtionosuudet ja pääosa henkilöstöstä (esim. opettajat) säilyvät sopimuskunnissa. Lukion rehtorin tehtäviä on syytä keskittää.

Sopimuksellisella yhteistyöllä ei ole vaikutusta järjestämislupiin eikä valtionosuuksiin. Koulutuksen järjestämislupiin ei tarvitse hakea muutosta vaan kyseessä on koulutuksen järjestäjien itsenäisesti päätettävä asia.

2.2. VASTUUKUNTAMALLI

Alueellisessa vastuukuntamallissa yksi kunta huolehtii sopimusten mukaisesti lukiopalveluista kaikille sopimuskunnille. Muut kunnat luopuvat järjestämisluvastaan ja vastuukunta toimii luvan haltijana. Vastuukunnan alueellinen järjestäjämalli ei tarkoita sitä, että sopimuskunnan lukio lakkautetaan, vaikka kunta luopuukin järjestämisluvasta. Järjestely voi turvata lukiotarjonnan säilymisen kunnassa, jonka lukion oppilasmäärä ja peruskoulussa olevat ikäluokat ovat pienentyneet merkittävästi. Kuntien välisessä sopimuksessa sovitaan lukioiden säilymisestä ja siitä miten kunnat ovat mukana lukioasioiden päätöksenteossa.

Opetusministeriö maksaa valtionosuudet lukiokoulutuksen järjestävällä vastuukunnalle. Valtionosuus lasketaan kuitenkin kullekin lukiotoimipisteelle. Sopimuskuntien lukioiden henkilöstö siirtyy sovittavin osin vastuukunnan palvelukseen liikkeen luovutuksen periaatteen mukaisesti. Tehtävässä sopimuksessa sovitaan myös mm. koulukiinteistöjen käytöstä ja niiden luovuttamisesta lukioiden käyttöön.

Yhteistä lukiota varten voidaan perustaa toimielin, jos niin halutaan. Se voi olla yhteislautakunta, johtokunta tai toimikunta.

SOPIMUSKUNTA A
Lukion toimipiste

SOPIMUSKUNTA B
Lukion toimipiste

VASTUUKUNTA
Lukio
Järjestämislupa
Valtionosuudet
Henkilöstö

2.3. JOHTOPÄÄTÖS

Ohjausryhmä esittää Etelä-Päijänteen verkostolukion toimeenpanoa tiivistyvän toiminnallisen yhteistyön mukaisesti.

3. KUSTANNUSTEN JAKAMINEN KUNTIEN KESKEN

Verkostolukion toiminnasta aiheutuvat kustannukset ovat mm. johtavan rehtorin kustannukset, yhteisen opetuksen järjestämisen kustannukset, yhteisten opettajien kustannukset, laite ja järjestelmäkustannukset, oppilaiden liikkuminen yms.

Kustannusten jakamisesta verkostolukioon osallistuvien kuntien kesken joudutaan sopimaan erilaisin sopimuksin. Tässä selvityksessä ei ole perusteltua tehdä yksityiskohtaista suunnitelmaa kustannusten jaosta. Tässä vaiheessa riittää, kun sovitaan periaatteista, että kustannusten jakaminen kuntien kesken on tasapuolista ja sopimukseen perustuvaa. Kustannuksia voidaan jakaa tasaperiaatteella (esimerkiksi johtavan rehtorin kustannukset), oppilasmääräperiaatteella (esimerkiksi yhteinen opetuksen järjestäminen) ja volyymiperiaatteella (esimerkiksi hankinnat tai henkilöstön koulutus).

4. VALTIONOSUUDET

Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelevan työryhmän 2010:14 esityksessä vuodelta 2010 nousee esiin mm. seuraavia tekijöitä:

- *Lukiokoulutuksen rahoituksen tulee säilyä laskennallisena ja yksikköhintaperusteisena*
- *Järjestelmän tulee olla ylläpitäjäneutraali*
- *Järjestelmän tulee mahdollistaa opiskelijan vapaa hakeutuminen*

Kuntaliitto on linjannut lausunnossaan, että valtionrahoitus kohdennetaan lukioihin, joissa oppimisympäristöt täyttävät ajan vaatimukset. Linjauksen mukaan ns. pienen lukiokoulutuksen järjestäjän lisä tulee säilyttää myös vuoden 2012 jälkeen.

5. ETELÄ-PÄIJÄNTEEN VERKOSTOLUKION SUUNNITTELU JA KÄYNNISTÄMINEN

Etelä-Päijänteiden verkostolukio tarkoittaa merkittäviä muutoksia lukiopalveluiden tuottamiseen kaikissa neljässä kunnassa. Sen vuoksi kuntien on tehtävä asiaa koskevat päätökset kunnanhallituksessa ja mahdollisesti kunnanvaltuustossa, jotta niiden sitoutuminen pitkäjänteiseen ja vaativaan muutokseen.

Verkostolukion käynnistäminen elokuussa 2012 edellyttää huolellista suunnittelua ja valmistelua, johon kaikkien asianosaisten täytyy osallistua.

Valmistelun pääasiallinen työ tehdään osallistuvissa kunnissa. Lisäksi huolehditaan siitä, että Etelä-Päijänteen verkostolukio tulee jo valmisteluvaiheessa osaksi valtakunnallista lukion kehittämistä ja että se verkostoituu tärkeiden hankkeiden kanssa Suomessa ja Euroopassa.

Valmistelua varten täytyy perustaa organisaatio, jossa on:

1. Verkostolukion johtaja

- Johtamaan verkostolukion valmistelua
- päätoiminen henkilö ajalle elokuu 2011 – heinäkuu (joulukuu) 2012

2. Lukion rehtoreiden neuvosto

3. Lukioiden opinto-ohjaajien ryhmä

4. Verkko-opetuksen koordinaattori

- Verkko-opetuksen huippuasiantuntija
- Tehtävänä tuoda valmisteluun kaikki ne mahdollisuudet joita verkko-opetus voi tarjota Etelä-Päijänteen verkostolukiolle
- Lähtökohtana on koko lukiotarjonnan tarkastelu verkko-opetuksen näkökulmasta
- Valmistelun aikana selvitetään ennakkoluulottomasti ja ilman etukäteisoletuksia mikä rooli ja osuus verkko-opetuksella voi olla verkostolukiossa.

5. Verkostolukion ohjausryhmä / johtokunta

- Kuntien edustajista koostuva ryhmä, jolle työn edistymisestä raportoidaan ja joka vastaa työn edistymisestä kunnille

Toukokuu – Kesäkuu 2011

Kunnanhallitukset/-valtuustot hyväksyvät verkostolukioraportin ohjausryhmän kokouksessa 27.4. päätetyt luvut ja päättävät liittymisestä Etelä-Päijänteen verkostolukioon.

Kesäkuu – Heinäkuu 2011

Verkostolukion käynnistämissuunnitelman valmistelu ja resurssien hankkiminen

Elokuu 2011 – Heinäkuu 2012

Verkostolukion käynnistämissuunnitelman toteuttaminen.

6. VALMISTELUVAIHEEN RAHOITUS

Valmisteluvaiheen kustannuksiin haetaan rahoitus Päijät-Hämeen liiton PAKETTI-projektista vuoden 2011 ajaksi. Jatkorahoitusta haetaan esimerkiksi opetushallituksesta.

NUMEROTIETOJA ASIKKALAN, KUHMOISTEN, PADASJOEN JA SYSMÄN LUKIOISTA

TUNNUSLUVUT

Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän lukioista on koottu tunnuslukuja, jotka ovat listattuna myöhemmin tämän kappaleen lopussa. Tunnusluvut antavat tietoa eri lukioiden toiminnasta, toiminnan laajuudesta ja kustannuksista. Tiedot perustuvat jo toteutuneisiin tilanteisiin.

Kuntien vaihtelevat tavat järjestää opetuspalveluita sekä kirjanpito- ja tilastointijärjestelmien erilaisuus saattavat aiheuttaa haasteita yhtenäisen tiedon tuottamiselle. Opetuksen järjestämisessä voi olla paitsi resursoinnin, myös osallistumismäärien ja toimintamuotojen osalta kuntakohtaisia eroja.

Tunnusluvut toimivat ulkoisen analysoinnin apuvälineenä tarkasteltaessa toimintaa. Tunnusluvut antavat tietoa yksiköiden suorituksista, joita voidaan hyödyntää toimintaa arvioitaessa ja päätöksenteossa. Tärkeää on valita oikeat tunnusluvut, joita voidaan käyttää toiminnan johtamisen apuna. Tunnuslukuja ei saisi olla liikaa ja ne tulisi johtaa suoraan organisaation tavoitteista.

Mittari muodostuu tunnussuureista, jotka ovat suoraan mitattavissa olevia tekijöitä tai sellaisten yhdistelmiä. Hyvän mittaamisen tärkein kriteeri on, että kohteet ovat homogeenisia. Mikäli mittauskohde ei ole homogeeninen, voi mittauksista syntyä ajan mittaan sekä määrän että laadun vaihtelua.

Tunnuslukujärjestelmä on useasta muuttujasta koostuva mittausjärjestelmä, jossa tulosten arvostamisen ja muuttujien yhdistelyn säännöt sovitaan organisaatioissa. Laadua ei voi suoraan mitata, mutta määrämittausten perusteella voidaan tehdä päätelmiä laadusta. Määrän, laadun ja mittaamisen käsitteillä on kiinteä keskinäinen yhteys. Tavoitteellisessa toiminnassa on tärkeää, että voidaan kuvata mitattavin suurein toiminnan tehokkuutta ja laadun kriteerejä.

Tasapainotetussa tulostittaristossa taloudellisen mittaamisen lisäksi otetaan huomioon laadullisia tekijöitä. Tasapainoa haetaan esimerkiksi taloudellisuuteen, toiminnan laatuun ja asiakkaiden tarpeisiin ja henkilöstön kehittämiseen liittyvien tavoitteiden yhteensovittamisesta. Tasapainotettu mittaristo soveltuu julkisen sektorin tarpeisiin, koska julkisen palvelun tulee tyydyttää asiakkaiden tarpeita ja vastata myös muun muassa oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden vaatimuksiin.

Asikkalan, Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän lukioiden tunnusluvut koostuvat seuraavista tekijöistä:

- 1. Kunnan asukasluku tarkasteluvuoden viimeisenä päivänä.*
- 2. Peruskoulusta tarkasteluvuoden keväällä valmistuneet.*
- 3. Missä peruskoulusta valmistuneet opiskelijat jatkavat?*
- 4. Lukion painotettu opiskelijamäärä. Tammikuun laskentapäivän opiskelijamäärän osuus on 7/12 ja syyskuun laskentapäivän opiskelijamäärän osuus on 5/12.*
- 5. Niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka ovat aloittaneet 18 vuotta täytettyään.*
- 6. Opiskelijoita vuosiluokittain, 1-4.*
- 7. Ryhmäkoko keskimäärin*
- 8. Niiden lukio-opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat muualla.*
- 9. Opettajien lukumäärä*
- 10. Muun henkilöstön lukumäärä*
- 11. Painotettu tuntikehys.*
- 12. Tuntikehysten määrä suhteessa opiskelijoihin.*
- 13. Annettujen verkkokurssien lukumäärä.*
- 14. Vastaanotettujen verkkokurssien lukumäärä.*
- 15. Annettujen videokurssien lukumäärä.*
- 16. Vastaanotettujen videokurssien lukumäärä.*
- 17. Kontaktiopetustuntien määrä.*
- 18. Opetustuntien määrä opiskelijaa kohden.*
- 19. Opetustunnin hinta opiskelijaa kohden (vos pohjaan kuuluvat menot).*
- 20. Opetuksen kustannukset opiskelijaa kohden (vos pohjaan kuuluvat menot).*

21. *Ruokailun kustannukset opiskelijaa kohden (vos pohjaan kuuluvat menot).*
22. *Sisäisen hallinnon kustannukset opiskelijaa kohden (vos pohjaan kuuluvat menot).*
23. *Kiinteistönhoidon kustannukset opiskelijaa kohden (vos pohjaan kuuluvat menot).*
24. *Pienet hankkeet (vos pohjaan kuuluvat menot).*
25. *Valtionosuuspohjaan kuuluvat kustannukset yhteensä opiskelijaa kohden.*
26. *Toteutuneet menot opiskelijaa kohden.*
27. *Valtionosuuden laskennallinen, tunnusluvun mukainen yksikköhinta.*
28. *Valtionosuuden laskennallinen peruste, kokonaisrahoitus.*
29. *Toteutuneiden kokonaismenojen ja kokonaisrahoituksen erotus.*
30. *Valtionosuuden laskennallinen, painotettu tunnusluku.*
31. *Tunnusluvun vaikutus yksikköhintaan ("pienen lukion lisä").*

	Lukioiden tunnuslukuja vuodelta 2009				
		<i>Asikkala</i>	<i>Kuhmoinen</i>	<i>Padasjoki</i>	<i>Sysmä</i>
1	<i>Kunnan asukasluku, 31.12.</i>	8551	2589	3449	4391
2	<i>Peruskoulusta valmistuneet</i>	111	18	40	44
3	<i>Missä jatkavat?</i>				
	<i>- lukio</i>	54	10	14	16
	<i>- ammattikoulu</i>	55	7	23	24
	<i>- ammattistartti</i>	11			1
	<i>- työ</i>				1
	<i>- näkövammaisten koulu</i>		1		
	<i>- muu</i>			1	2
4	<i>Opiskelijoita lukiossa</i>	164	33	54	71
5	<i>, joista yli 18 v aloittaneita</i>	1	0	3	1
6	<i>Opiskelijoita / vuosiluokka</i>				
	<i>- I</i>	56	11	16	23
	<i>- II</i>	57	10	16	24
	<i>- III</i>	51	11	19	22
	<i>- IV</i>		1	3	2
7	<i>Opiskelijoita / ryhmä keskim.</i>				14
8	<i>Opiskelijat muissa lukioissa</i>	28,5	1	2	3
9	<i>Opettajia</i>	14,7	5,1	2	5,5
10	<i>Muu henkilöstö</i>	0,3	0,3	0,9	1,5

11	<i>Tuntikehys</i>	348,8	151	172,25	166,9
12	<i>Tuntikehys / opiskelija</i>	2,1	4,6	3,3	2,35
13	<i>Annettujen verkkokurssien lukumäärä</i>				0
14	<i>Vastaanotettujen verkkokurssien lukumäärä</i>	1			1
15	<i>Annettujen videokurssien lukumäärä</i>	10		6	2,5
16	<i>Vastaanotettujen videokurssien lukumäärä</i>	1		7	1,5
	<i>Oph:n raporttitiedot:</i>				
17	<i>Opetustunnit</i>	11011	4610	5699	4635
18	<i>Opetustunnit / opiskelija</i>	67	142	96	65
19	<i>Opetustunnit € / tunti</i>	65	82	69	92
20	<i>Opetus € / opiskelija</i>	4403	11631	6620	5993
21	<i>Ruokailu € / opiskelija</i>	391	554	570	532
22	<i>Sisäinen hallinto € / opiskelija</i>	562	1262	637	224
23	<i>Kiinteistöjen ylläpito € / opiskelija</i>	763	1231	1056	1106
24	<i>Pienet hankkeet</i>		277		
25	<i>Kustannukset € / opiskelija</i>	6119	14954	8883	7855

26	<i>Toteutuneet kustannukset € / opiskelija</i>	6037	14554	8861	7780
	<i>- oppilaat</i>	163	33	56	70
27	<i>Yksikköhinta € / opiskelija</i>	6150	11113	8416	8092
28	<i>Kokonaisrahoitus</i>	1003460	361172	473381	566439
	<i>- oppilaat</i>	163,2	32,5	56,3	70
29	<i>Rahoituksen ja menojen erotus</i>	-18541	111828	25942	-22088
	<i>- oppilaat</i>	164	33	56	70
30	<i>Tunnusluku /100</i>	1,14	2,06	1,56	1,5
	<i>- oppilaat</i>	165	37	60	75
31	<i>Tunnusluvun € -vaikutus yksikköhintaan</i>	755	5718	3021	2697

Liite 2

Valtakunnallisen lukiotyöryhmän ehdotukset ja niiden vaikutukset paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön

1. Lukion yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä tulee suunnata entistä enemmän valmiuksien ja taitojen suuntaan.
2. Lukion pedagogiikka ja siihen sisältyvä opettajuuden muutos on keskeisessä asemassa uudistuksen toteutuksessa, minkä vuoksi sen kehittämiseen tulee suunnata voimavaroja mm. opetushenkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen kautta sekä välittämällä uudistuksen kannalta hyviä pedagogisia malleja ja kokemuksia.
3. Lisätään lukiokoulutuksessa tieto- ja viestintäteknologian (TVT) käyttöä opetuksessa ja oppimisessa. Otetaan huomioon tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön lisääntyminen lukion opetussuunnitelmia uudistettaessa.
4. Tuetaan valtionavustuksilla koulutuksen järjestäjiä lukioiden tieto- ja viestintätekniisten laitteiden, ohjelmistojen ja verkkoyhteyksien hankinnassa sekä teknisten tukipalvelujen järjestämisessä.
5. Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla valmistellaan valtakunnalliset lukiokoulutuksen laatusuositukset. Jokaisella lukiokoulutuksen järjestäjällä tulee olla jatkossa tuloksellisuutta ja koulutuksen laatua varmentava arviointi/laatu järjestelmä.”

Edellä luetellut ehdotukset edellyttävät Etelä-Päijänteen verkostolukion opetussuunnitelmatyöltä mm. seuraavaa:

1. Verkostolukion opetussuunnitelma laaditaan lukioiden yhteistyönä kattaen lukiokoulutuksen tehtävän ja arvoperustan, opetuksen toteuttamisen, opiskelijan ohjauksen ja tukemisen, oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt sekä opiskelijan arvioinnin.
2. Opetussuunnitelman oppiainekohtaiset osat laaditaan lukioiden aineenopettajien yhteistyönä ottaen huomioon tieto- ja viestintä-tekniikan opetuskäytön lisääminen.
3. Opetushenkilöstön perus- ja täydennyskoulutus suunnitellaan ja toteutetaan verkoston lukioiden yhteistyönä ottaen huomioon lukiopedagogiikan ja opettajuuden muutokset.
4. Lukioiden tieto- ja viestintätekniisten laitteiden, ohjelmistojen ja verkkoyhteyksien hankinta ja teknisten tukipalvelujen järjestäminen sekä niihin liittyvien valtionavustusten haku suunnitellaan ja toteutetaan lukioiden yhteistyönä.

5. Lukioiden ja Etelä-Päijänteen verkostolukion tuloksellisuutta ja koulutuksen laatua varmentava arviointi-/laatujärjestelmä laaditaan ja toteutetaan lukioiden yhteistyönä.

LIITTEET

TAUSTAA - Kymnaaseista luokattomaan lukioon

Koulujärjestelmää, joka tulisi koskemaan Suomeakin, ruvettiin rakentamaan 1600-luvun puolivälissä Ruotsissa. Järjestelmä perustui kaupunki- ja katedraalikouluihin. Ylimpänä siinä olivat hiippakuntakaupunkeihin perustetut lukiot ja niiden alapuolella kaupunkien triviaalikoulut. Lukiotyyppinen koulumuoto oli syntynyt Saksassa 1500-luvulla. Silloin yliopistot vapautettiin velvollisuudesta opettaa eri tieteenalojen alkeita ja tuo tehtävä annettiin lukioille. Näin niiden oppimäärä ylitti katedraalikoulujen vaatimukset ja lukiot sijoittuivat siten aiempien koulumuotojen ja yliopistojen väliin.

Suomen ensimmäinen lukio perustettiin Turkuun vuonna 1630. Se aloitti kymnaasina ja vuonna 1640 se muutettiin Turun Akatemiaksi. Viipuriin perustettiin vuonna 1640 lukio, joka osittain korvasi Turun lukio-opetuksen. Kymnaasin tehtävä oli yliopistoon valmentaminen ja siihen liittyen pappien kouluttaminen. Viipurin joutuessa Venäjän hallintaan uusi kymnaasi perustettiin Porvooseen. Turun kymnaasissa oli lehtorit teologiassa, filosofiassa, latinassa, matematiikassa sekä fysiikassa.

Autonomian ajan tärkeitä uudistuksia oli vuoden 1872 koulujärjestys. Radikaali uudistus sääti pojille tarkoitettujen oppikoulujen tilalle lyseot, reaalikoulut sekä tyttökoulut. Lyseon tehtävä oli valmistaa yliopistopintoihin. Reaalikoulu oli tarkoitettu yhteiskunnan käytännöllisiä tarpeita varten. Se laajensi kansakoulun opetusta, mutta ei antanut kelpoisuutta lukioon eikä yliopistoon. Tyttökouluja oli ollut jo vuodesta 1843 ja ne antoivat säätyläistyöille tarpeellista yleissivistystä.

Oppikoulun pedagogisina esikuvina olivat olleet Keski-Euroopasta saadut uushumanistiset vaikutteet yhtenäisestä oppikoulusta ja ajattelemiseen kasvattamisesta. Oppikoulu oli kuitenkin sääty-yhteiskunnan tuote. Luonnontieteiden aseman vahvistuessa, oppilasmäärän ja koulujen määrän kasvaessa ja tyttöjen koulunkäynnin esteiden poistuessa jouduttiin oppikouluja uudistamaan. Lyseosta tuli klassinen lyseo ja uuden tyyppin lyseoksi tuli reaaliylyseota muistuttava koulu, joka jakaantui keskikouluun ja lukioon. Oppikoulun perusrakenne säilyi 1970-luvulle aina peruskoulu-uudistuksen saakka.

Vuoden 1872 koulujärjestys oli lukiokoulutuksen osalta voimassa aina vuoteen 1981. Keskiasteen koulutuksen uudistus 1970-luvulla ei ulottunut lukioon. Jaksojärjestelmän kokeilu ennakoiki kuitenkin uudistuksia, joissa 1980-luvun kokeiluvaiheen kautta päädyttiin lukio-opetuksen jaksottamiseen ja kurssimuotoiseen luokalliseen lukioon. Vuonna 1993 annettu lukion tuntijako ja sen opetussuunnitelman perusteet olivat melko

radikaaleja. Yhdessä luokattoman toimintamuodon kanssa ne toivat opiskelijalle merkittävän aseman ja suuren vastuun opintojensa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Ne antoivat myös koulutuksen järjestäjälle tilaisuuden profiloida tarjontaa ja opettajille mahdollisuuden toteuttaa opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Lukio Päijät-Hämeessä

Päijät-Hämeessä on 12 lukiokoulutuksen järjestäjää ja yhteensä 16 lukion toimipistettä. Kunnan ylläpitämänä lukio-opetusta annetaan Padasjoella, Asikkalassa, Sysmässä, Heinolassa, Hollolassa, Kärkölässä, Orimattilassa ja Lahdessa. Niiden lisäksi Lahdessa toimii kaksi ja Hartolassa yksi yksityinen lukio. Nastolan lukio-opetuksen järjestäjänä on kuntien omistama koulutus konserni. Etelä-Päijänteen verkostolukion valmistelu koskee Päijät-Hämeen osalta Asikkalan, Padasjoen ja Sysmän kuntia ja lukioita. Niiden lisäksi mukana on Kuhmoinen Keski-Suomesta.

Vuonna 2009 valmistui Päijät-Hämeen maakunnallinen lukioverkkoselvitys (Päijät-Hämeen liitto A176 * 2009), jossa kartoitettiin lukiopalvelut ja toiminnan laajuus eri kunnissa sekä kustannukset ja kustannusrakenteet. Selvityksessä myös rakennettiin vaihtoehtoisia malleja lukiokoulutuksen kehittämiseksi ja arvioitiin eri mallien soveltuvuutta Päijät-Hämeeseen.

Tulevaisuuden haasteiden osalta lukioverkkoselvityksessä kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin:

- 1) lukiokoulutuksen vetovoimaisuus, tuloksellisuus ja vaikuttavuus,
- 2) lukioiden toiminta- ja johtamiskulttuurit,
- 3) lukioiden henkilöstön osaaminen,
- 4) lukio-opetuksen laatu,
- 5) maakunnallinen lukiokoulutuksen tietostrategia,
- 6) kansainvälistymisen vahvistaminen sekä
- 7) yhteisen järjestäjän malli visiona vuodelle 2015.

Lukioverkkoselvityksen työ oli pohjana sivistystoimen yhteistyövalmistelussa, joka tehtiin 2009 – 2010 uusi kunta –hankkeen puitteissa.

Paketti –projektin syksyllä 2009 tekemissä haastatteluissa lukioiden rehtorit arvioivat tulevaisuuden kannalta tärkeiksi mm. seuraavat asiat:

- 1) Lahden lukioiden vetovoiman lisääntyminen,
- 2) Verkkokurssi- ja muista kokeiluista täytyisi siirtyä laajempiin yhteisesti toteutettaviin kehittämistoimiin,
- 3) Lukion markkinointia olisi tehostettava (vrt. ammatillinen koulutus),
- 4) Lukion ja kuntaidentiteetin yhteyden,
- 5) Kansainvälinen lukio,
- 6) Huoli pienten lukioiden kilpailukyvyistä sekä
- 7) Lukion ja peruskoulun kohtalonyhteys pienissä kunnissa.

Rehtoreiden mielestä lukion kehittäminen on syytä aloittaa opetuksen sisällön ja opetussuunnitelmatyön kautta. Siten voidaan vaikuttaa vetovoimaisuuden säilymiseen ja sisältöjen parantamiseen. Tärkeää on myös korkealaatuisten, tehokkaiden ja helposti saavutettavien tukipalvelujen järjestäminen. Huomiota on syytä kiinnittää erityisesti peruskoulun ja lukion väliseen rajapintaan ja toisaalta lukion sekä korkeakoulujen ja yliopistojen yhteyksiin. Lukiopalveluiden uudistamisessa tarvitaan ratkaisuja, jotka mittaavat kuntien sivistystahtoa ja sivistysperinnön vaalimista. Siinä tarvitaan kaukokatseisuutta tarkastella koulutusta muustakin kuin taloudellisuuden ja tehokkuuden tai lukioverkon näkökulmasta.

Etelä-Päijänteen lukiopalvelut: Erillisistä verkostolukioon

Lukiopalveluiden kunnallinen ja alueellinen tarkastelu tuo esille mm. seuraavia kysymyksiä: Miten kunta varmistaa nuorilleen tasokkaat lukiopalvelut? Voidaanko ne aina tuottaa lähipalveluina? Mikä on alueen työelämän vaikutus lukioihin? Pienten lukioiden määrä lisääntyy: Onko kaikissa kunnissa edellytykset täyden palveluiden lukion ylläpidolle? Mitä lukiopalveluiden tasa-arvoinen laatu ja saavutettavuus edellyttää kunnilta? Mitä ratkaisuja tarjoaisi lukioiden välinen työnjako ja erilaisten pedagogisten ratkaisujen käyttöönotto? Kuntien kannalta erittäin tärkeä kysymys on myös lukion merkitys kuntakuvaan, erityisesti se mikä lukion loppuminen merkitsisi kunnan imagolle.

Lukiokoulutuksen uudistamiseksi tarvitaan rohkeita rakenteellisia ja pedagogisia ratkaisuja. Lukio edustaa näkemystä, jonka mukaan sivistyminen ja jatkuva uuden oppiminen on arvo sinänsä. Niiden merkitys säilyy, mutta näyttää varmalta että yleissivistyksen muoto, sisältö ja järjestämistapa muuttuvat yhteiskunnan kehityksen myötä. Tämä velvoittaa kunnat uudistamaan lukion opetusta ja toimintaa yhteiskunnan muutosta ja nuorten muuttuvia odotuksia kuunnellen.

Vuoden 2010 alkupuolella Asikkalan, Padasjoen ja Sysmän kunnat tekivät selvityksen palveluyhteistyöstä. Sen sivistystoimialaa koskevat tavoitteet olivat seuraavat: Asikkala, Padasjoki ja Sysmä halusivat selvittää onko palveluyhteistyön kautta mahdollisuuksia sivistystoimen ja tukipalvelujen toimintojen uudelleen organisointiin, palveluiden kehittämiseen, saatavuuden turvaamiseen ja resurssien tehokkaaseen käyttöön.

Selvityksessä todettiin, että lähipalvelujen tuottamisen ylikunnalliset rakenteet eivät toimi, vaan tehokkaampaa toimintaa varten tarvitaan kuntien välistä suoraa yhteistyötä. Lähipalveluiksi määriteltiin vapaa-aikapalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus, teknisen toimen peruspalvelut, vesihuolto ja tukipalvelut. Lisäksi selvityksessä tarkasteltiin lukiopalveluita ja lukioiden toimintaa.

Selvitys nosti esiin ajatuksen yhteisten lukiopalvelujen organisoimisesta. Kuhmoisten kunta kiinnostui vireillä olevasta lukiopalveluiden järjestämisestä ja liittyi mukaan työhön jonka tuloksena on tämä raportti.

Kaikissa Etelä-Päijänteen kunnissa ei ole täyden palvelun lukion ylläpidolle taloudellisia eikä toiminnallisia edellytyksiä. Lukiopalveluiden laadun ja saavutettavuuden takaamiseksi nykyistä tiiviimpi verkottuminen, etäopetuksen ja virtuaaliopetuksen lisääminen ja kuntien välisen yhteistyön lisääminen on välttämätöntä.

Lukio-opetus on lähivuosien suuria haasteita Etelä-Päijänteen kunnille ovat:

- 1. Lukioiden oppilasmäärät laskevat, lähivuosina on arviolta alle 300 oppilaan, joille tällä hetkellä ylläpidetään neljää lukiota.*
- 2. Opiskelija päättää, missä ja mitä lukiota hän käy, lukion on oltava houkutteleva; lukio ei voi säilyä vain hallinnon tarpeesta.*
- 3. Verkostolukion tulee hyödyttää kaikkia yhteistoiminta-alueen kuntia.*
- 4. Lukion kurssitarjottimen on oltava houkutteleva.*
- 5. Lukioiden tulee vastata nykyajan ja tulevaisuuden opetusmenetelmien vaatimuksiin.*
- 6. Tämän hetkinen valtiosuusjärjestelmä mahdollistaa pienten lukioiden ylläpitämisen, mutta kuntien on syytä varautua valtiosuusjärjestelmän muutokseen.*

Lukiokoulutuksen verkostomainen järjestäminen voi vaihdella suuresti. Suppeimmillaan se tarkoittaa lukioiden yhteisiä lähi- tai etäopetuksena järjestämiä kursseja tai muita järjestelyjä, jotka eivät edellytä muutoksia hallinnollisiin rakenteisiin. Laajimmillaan se on yhteistyötä, jossa yksi kunta ottaa vastatakseen koko lukiopalveluiden järjestämisen ja tuottamisen. Jälkimmäinen tarkoittaa ns. vastuukuntamallia, jossa kuntien välisin sopimuksin sovitaan palvelujen tuottamisesta ja syntyvien kustannusten kattamisesta. Yhteistyötä ohjaamaan tehdään palvelusopimus, jonka perusteella vastuukunta viime kädessä päättää siitä millä tavalla palvelut käytännössä tuotetaan ja järjestetään.

Yksi mahdollisuus lukioiden tulevaisuuden palvelutuotannolle on vastuukuntamalli. Siinä yksi lukioyksikkö ottaa vastuun kokonaisuudesta. Se ja yksi tai useampi pieni lukio verkottuvat ja sopivat opetustarjonnan järjestämisestä ja muusta toiminnallisesta yhteistyöstä. Opetus tapahtuu osittain verkon kautta etäopetuksena ja osittain perinteisenä luokkamuotoisena työskentelynä. Yhteistyössä voidaan hyödyntää myös erilaisia itsenäisen työskentelyn ja projektityöskentelyn muotoja.

Pieni lukioyksikkö toimii keskuskoulun filiaalina ja omalla paikkakunnallaan lukio-opetuksen järjestäjänä ja koordinoijana ilman, että se tarvitsee omia opettajia kaikissa opetettavissa aineissa. Kunnan on kuitenkin tärkeää säilyttää pedagoginen asiantuntemus yläkoulun ja lukion keskeisissä aineissa. Verkostoyhteistyöllä saadaan kuitenkin pienten lukioiden ulottuville enemmän valinnaisia kursseja kuin pieni yksin toimiva lukio voisi tarjota.